

פַּרְדָּס לְהִלְדֵּךְ

← צעלון שבועי באידיש ע"י יהודא זבולון הלווי קליטניך ←

ג'ינז 473 [שנה י']

פרק רביעי תשע"ט שבת מברכין חדש מר-חשוון פרשת בראשית תשע"ט

דעריבער שטייט נישט בי עופות בכל. אבער אויב מען ווועט פרעגן או עס זונען דא חיות וואס דער מענטש האט אויך ממען נישט קיין שליטה אויף זיין אונ ער בעטט בבל? קען מען זאגן א אנדרער מהלך: או דיגס אונ ערופת האבן נישט געגעס פון עץ הדעת דעריבער האט דער אויבערשטער געלאוזט די לוייתן לעבן איביג אונ אויך האבן די זיכיה צו זיין א סעודה לעתיד לבא פאר די צדייקם. אונ כי עופות שטייט (איוב כט יח) וכחול ארכֶה ימִים: זיין לעבן גאר לאנג וויל זיין האבן נישט געגעס פון עץ הדעת. אבער היה אונ קינדרער, כי את כל הארי אשר אתה לך אתגעה ולורעך עד עולם (בראשית יג טו) איז דער מתנה גוט פאר די קינדרער וואס לעבן שטייט בכל חיה. (בן לאשרי המקובל מרעננה ר' יצחק הוברטן – תלמיד שם משומאל סاكتשוויל שריבית דער זדק פון רעננה אין זין ספר: והני מוסר עוד מורה שחלהות החתפל בל' נדר בכל יום על כל אלה שעינוי במפר וינדו בשמי דבר תורה לאחרים שיושעו מכל צרה שצרכיס ישועה בעולם הזה ובעולם הבא.

חילוק לשון פון קין און דרבן
ויבא קין מפְּרִי האָרָמָה מִנְחָה וּנוּ וְהַכְּלָה הַבְּיאָה נִמְהָרָבָה צָאוֹן: (ד' ג') פארוואס בי הבל שטייט מביברות צענו, פון זיין צאן, אבער בי קין שטייט מפְּרִי האָרָמָה פון די ער און נישט "מִפְּרִי אָרָמָה" פון זיין ערדי? נאר אDEM הראשון האט דעםאלטס נאר געלעבט האט די גאנצע ערדי באלאנט צו אים, דעריבער שטייט האָרָמָה, די ערדי, אונ נישט זיין ערדי, משא'יכַּ דִּצְּאָן האט יא באלאנט צו הכל דעריבער שטייט מביברות צענו, זיין צאן. (כבודה של תורה)

פרק יג א ווינקל און הילכה – בשר בחלב:

דער כל' פון ג'ט בר ג'ט שטייט אין גמ' (חולין דף קי"א ע"ב) דיגים שעלו בקערה – הייסע פיש וואס שטייט אין גמ' געליגט אין א פליישיגע טאפ האלט رب און ער איז אסור צו מען האט ארײַן געליגט אין גמ' און ער קערה אין א פליישיג, וויל דִּי פיש האט אין זיך די עסן די פיש מיט כותח וואס איז פלייש, אבער שמואל האלט איז מען מג עסן די פיש מיט טעם פון פון פלייש כותח וויל עס איז דא די כל' פון נוותן טעם בר נוותן טעם און בקייזר ג'ט בר ג'ט. דאס מייניט או די קערה פון בשור האט באקומען א טעם פון בשר וואס דאס איז איז נוותן טעם, און דער קערה האט געגען א טעם און דאס די פיש וואס איז צויזיטע טעם און טראעלעף, איז דער טעם פון בשר כמעט נישטא איז די פיש און מען דאס עסן מיט כותח. און דאס איז נאר אויב דער קערה איז רײַן און האט נישט קיין פלייש מאש אויף דעם נאר אויב דער קערה איז בולע געווען פון די בשר, אבער אויב איז די קערה איז דא פלייש האט די דיגים און פון פליישיג און מען מג דאס נישט עסן מיט כותח. נאר א זאך האלטן די פוסקים א דירוק פון די גמ' און נאר דיגים שעילו דאס מייניט מען האט ארײַן געליגט דיגים אין א פליישיגע קערה, אבער אויב מען האט געקקט אדרער געבראטען פיש אין א פליישיגע טאפ איז די פיש פליישיג און מען מג דאס נישט עסן מיט מלכיגס. אויך וווערט געברענטט איז דער דיין פון ג'ט בר ג'ט זאגט מען נאר בי בשר בחלב וויל זיין געוזאgst פַּרְדָּס לְהִלְדֵּךְ איז דער אויבערשטער ווועט דערונגענערן צום לוייתן מיט זיין ושרותא, דער אויבערשטער ווועט דערונגענערן צום לוייתן מיט זיין געווולטליגט נישט אויף אים בי מישיח ווועט קומען אויז זיין געווולטליגט (איוב כה) תמשיך לוייתן בחהכה ובחבל תשקיע לשונו: און ער שטייט איז די אקרמות מקרב לה בריה בחכמה ברברותא ארסטונ לצדיק יתקו נישט בעיליגט דיגים ווועגן דעם לוייתן, און אויך בי עופות געווולטליגט נישט דער מענטש איפֿן גַּשֶּׁר, אדרלער, אויז זיין ער שטייט (איוב לט ב') אס-על-פֿיך יְבִיה גַּשֶּׁר אֲזֵר מַעֲנֵת גַּעֲוָלְטִיגַּת נִשְׁתָּא אַוְפָּן גַּשֶּׁר און אויך די ווילדר ער עופות האט דער מענטש נישט קיין שליטה,

פארוואס איז די טענה "לסטים אטש שכבותם ארציות שבעה גוים" בראשית ברא אלְהִים את השמים ואת הארץ: (א) אמר רבי יצחק: לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ"הדורש הוה לכס" (שמות יב ב), שהיה מצוה ראשונה שנצטו ישראל. ומה טעם פתח ב'בראשית'? משום "כח מעשי הנגיד לעמו לחתת להם נחלת גוים". שאם יאמרו ארמות העולם לישראל: "לסטים אתם שכבותם ארציות שבעה גוים" ע"כ דברי רש"י, צו פארשטיין וואס מיינען די כנענים לסתים אתם נאר דער אויבערשטער האט צו געגעט ארכֶן ישראל פאר אברהם און זינע קינדרער, כי את כל הארי אשר אתה לך אתגעה ולורעך עד עולם (בראשית יג טו) איז דער מתנה גוט פאר די קינדרער וואס לעבן דעמאטס, אבער די כנעגעאים האבן א טענה וויל דִּי גֶּמֶן (ב' דף קמ"ב ע"כ) זאגט המזקה לעזבר לא קבָּה, מען קען נישט מזקה זיין מתחנה פאר אויר לאילא אין די מתחנה פון איז נאר נישט געבוירן געווארךן וויל ער איז לא בא לעולם, לא בא לעולם? אבער די גֶּמֶן זאגט דארטן או פאר א זון מג מען מזקה זיך איפֿלו פאר א עופר און דרי מתחנה איז חל, און כל' ישראל הייסן בנימים למקום ממילא איז חל די מתחנה איפֿלו פאר קינדרער שלא בא לעולם, יעצט פון זעם פסוק לך אתגעה ולורעך איז א ראה איז רייד פון ישראל הייסן בנימים, וויל וווען נישט זונען חיללה די רייד פון אויבערשטן נישט אמת! דעריבער ולורעך ווועט זיין קניין איפֿלו פאר די עופר שלא בא לעולם, ממילא איז ואונדערבראָר וואס רבי יצחק זאגט: איז אויב די תורה וואלט זיך אונגעפֿאנגען מיט החדש הויה לכם וואלטן די גוים געהאט די טענה פון לסטים אתם אויך איי, וויל המזקה לעזבר לא קבָּה, דעריבער פאנגעט אן די הייליגע תורה מיט בראשית ברא אלְהִים, וואס דארטן שטייט או דער אויבערשטער האט געזאגט פאר אברהם לך אתגעה ולורעך, צו וויזען או די אידין זונען די קינדרער פון השיעית און ער קען מזקה זיין פאר א עופר איפֿלו שלא בא לעולם, און איז האט ער געגעט געבען א מתחנה פאר די אידין. און דאס שטייט איז הייליגע רש"י בי אברהם אבינו וווען ער האט געזאגט גַּר ווושב אַנְבֵּן עַמְּכָם (שם כג ד) אם תרצו הדני גַּר ואמ' לאו אהיה תושב ואטלנה מן קדין, שאיל הקב"ה לורעך און את-הָאָרֶן הזאת. זעט מען איז פון די ווארט לורעך איז ראה איז ער קומט פאר כל' ישראל איז ישראָל בדין. (לקט שמואל שמואל פיוויש הכהן וויניציא תנ"ד)

פארוואס שטייט נישט בכל' בי דיגים ועופות? ורדע ברגנת חיט ובעוף השמים ובכל' תיה הרמשת על הארי: (א כה) דארף מען פארשטיין פארוואס שטייט נישט בי דיגים און ערופות "בכל'" אויז ווי הכל' חיה? נאר בי דיגים איז דא דער לוייתן וואס מענטש געווולטליגט נישט אויף אים בי מישיח ווועט קומען אויז זיין געווולטליגט (איוב כה) תמשיך לוייתן בחהכה ובחבל תשקיע לשונו: און ער שטייט איז די אקרמות מקרב לה בריה בחכמה ברברותא ארסטונ לצדיק יתקו נישט בעיליגט דיגים ווועגן דעם לוייתן, און אויך בי עופות געווולטליגט נישט דער מענטש איפֿן גַּשֶּׁר, אדרלער, אויז זיין ער שטייט (איוב לט ב') אס-על-פֿיך יְבִיה גַּשֶּׁר אֲזֵר מַעֲנֵת גַּעֲוָלְטִיגַּת נִשְׁתָּא אַוְפָּן גַּשֶּׁר און אויך די ווילדר ער עופות האט דער מענטש נישט קיין שליטה,

מודול העבודה כ' מאיל מפלימישלאן הייסט קויפן ליטע סאלטען סחלה

אין שלו האט ער געהרט גאר אינטערעסאנטער ניעים או אין יונע שטאט פון יריד האבן די פאליצי' מצליה געווען צו כאבן באנדער פון גנבים ואס זיין זוכן שווין לא לעגעער ער צייט. און דעראנך האט ער געהרט או מען האט גבעאפט די גנבים ואס האבן געהאט אונגעטאן אויף זיך רויטע סאלטען סחורה און האבן אוסגעזען ווי פריצים!

ווען ר' שלמה האט געהרט ווען די רויטע סחורה האט ער פארשטיינען או ר' שלמה האט געהרט ווען די רויטע סחורה האט ער פארשטיינען או ר' שלמה האט געהרט פון זיין קרטשטמע ואס האבן גענווען די רויטע דאס איז די זעלבע גנבים פון זיין קרטשטמע ואס האבן גענווען די רויטע דעם רענץלי איז געווען די טיירער רויטע סאלטען ואס די גנבים האבן אונגעטאן. ווען די פאליצי' האבן דאס געהרט האבן זיין גענגן מיט ר' שלמה צו די וואוינונג פון די גנבים און אים געואנט ער זאל אנוויזן וועלכע רענץלי איז זיינס! און ר' שלמה האט געווכט און געטראפן זיין רענץלי. די פאליצי' האט אים געבעטן אס סימן או דאס איז זיין רענץלי און ווען זיין פעטגענטעלט או דאס איז טאקע זיין רענץלי האבן זיין דאס צורי' גענגן פאר ר' שלמה. ר' שלמה האלט זיין אטמע און עפנט דאס רענץלי און בחסדי' האיז זיין גאנצע געלט געלען דארט נישט געריטט. די גנבים האבן און גענווען די טיירער סחורה. ר' שלמה האט באדאנקט די פאליצי' און זיין געבעט און מתנה פאר זיינר געטראיפט און ר' שלמה האט יעט געקענטן דינגען און אונ פארן איהים.

פארשטייט ויך או ר' שלמה איז גלייך אונגעפארן קיין פרימישלאן און פארט צום רבין און דערציילט אים די גאנצע מעשה ואס עס איז געשען פון די גנבה פון זיין רענץלי און די נס או דער אויבערשטער האט צוירגענערט זיין געלט. אבער ער בעט אונשוליגט ואס פון זיין רוב צוטומלטקייט האט ער פאגאנען צורי' צוקיפן רויטע סאלטען סחורה ואס די גנבים האבן צונגעטן! ר' מאיר ניט א ליבליך שמייכל און זאנט: מאיר האט נישט געדראפט די רויטע סחורה נאר איז האב אליעם קלאר געווען ואס וועט זיין און דעריבער האב איך געהיטן קויפן די סחורה או די גנבים זאלן ווען אנטיקט פון דעם און אווי איבערלאן דיין געלט. און די סחורה וועט זיין א כפרה פאר דיין געלט. יעט איז געווארן אליעם קלאר פאר ר' שלמה, זיין פאל עוב ליכדי' מיקרי כמי "יוסף הליי" די' בן לבני היל' יצחיק להלי' קליטעיך די' מעיל פאיסי יציג' לדגל היכנסו לעל' המצוות ביהם שפהת תורה, והבללה לאבי עלי' להה"ח די' אליעזר הלי' קליטעיך טלית'א ולפחוותני היל' פחמס אליעזר גאנגעט די' איז גענגן גאנגעט!

הווצה לאוד עיי' "עלם הספרים" דהמרבז דעלטמי לספרים שאינם ברגמץ' ולספרים עתקים וכחבי יד - צו פארקוףן

מן אברם פון טרייסק מיט דעם ברכה און זעלטגען שיגע מצב פון גראדייסק \$6000 ערשותר דורך שוננת העמקים פון טשערקאמ און הארגנטינאייפל \$1000 ספר זוחר הרקע באלאנט צו ר' ישע' מקערעסטיר, \$15000 ספר יסוד יוסף באלאנט צו ר' שלום אליעזר מראצפארט \$4000, תפילין ואס זענען מיווחם צום קדושת לוי מבארדייטשוב, פרשיות של ראש מיווחם לאדרמור' רהמאטוריוק, גמי' נדה און סדר טהרות מיטן חתימה פון ר' אליעזר פאפו דער פלא ייען \$35000, חומש עם פירוש שם אפרים ותוצאות חיים טשערנאויזן תרי"א \$2000 שווית חת"ם סופר ב' כרכום עם החימות הצדים ממעלין קראקא ר' יעקב הורובי' ור' אליעזר הורובי' \$20000 ספר עם חתימת הרה"ק ר' אביש' מקראלא עם קמיע \$7000 ספר שייך להנאנ' ר' אברהם פאם \$180 הרבה ספרים עם חתימות של צדיקים ספר תל חיים ליסקא שייך להר"ק ר' יהושע הלברשטאם מדאלינה \$1000, ספר מנוחת אשר שלמד בו מרדכי יואל \$1500, ספרTEL חיים וברכה ליסקא עם חתימת ר' חיים בנימין גראם ממונייטש, א' תעודה מיט חתימת הרה"צ מטאש זוקל', א' בריוו פון הרה"ק ר' מרדכי ובנו ר' אברהם די זויהעלע רביס זוקל', בריוו פון סקלונער רב' זוקל' \$2800 בריוו גערשרבן און געהרטט פון הנה"ק מפאפא און פון צעהלים \$1000 א' גمرا פון הנאנ' ר' שלמה הימאן זיל' 5 כרכים משנה ברורה עם עוד ספר מיט מונה בת"י געקויפט פון חפין חיים אלין \$3000 ספר גנורת אריה מונה עיי' חפין חיים \$400

ר' שלמה איז געווען אס סוחר ואס האט מצליח געווען און זוכה געווען צו תורה און שעירות, געווען איז ער אחסיד פון היילין ר' מאירל מפרימישלאן זוקל', ר' שלמה האט אכטונג גענבען או אידער ערן נסעה ווען זיין געהרטן און בעטן א' ברחה אוף געהרטן איז ער געהרטן קיין פרימישלאן און ר' מאירל פרענט אים איז ווען זיין נסעה און נאכן טראקטן רופט דער רב' זיך אן: ואלסטט פארן אהן אבער איז עינעם שטאט זאלסטו קויפן פאר מיר א' מאס פון שיינע רויטע סאלטען סחורה ווי עס פאסט פאר א' פרין, און דאס זאלסטו קויפן פאר דו הוויכט און דינע געהרטן.

דערחסיד פארשטייט נישט פארוואס דער רב' דארף אוז סחורה, און בפרט רויטע סאלטען ואס דער רב' ווועט דאס זיכער נישט אנטאנן! אבער ער פרענט נישט קיין קשייא און פארט אהן איז עינעם שטאט און פאר עס איז געווען די ר' שלמה האט ער אונגעוכט א' סחורה געהרטן און דארטן אינגעאנדלאט א' שיינע זוקל' רויטע סאלטען סחורה ואס עס פאסט פאר א' פרין. דער סוחר פרענט ר' שלמה פאר וועמען ער דארף דאס און ר' שלמה ענטפערט פאר איניעם איז פרימישלאן. ר' שלמה האלט די סחורה גאר טייר און ווילט דאס איז זיין פעלאך און גיט זוכן א' קרעתשטמע צו ליין די פעלאך און זיך קעניע אפרהען דארט.

יענע נאכט האבן געוואסט או אסאך סוחרים זענען אונגעקומען איז דעם קרטשטמע און אודאי ליגט דארטן זייר אסאך געלט און אינמיין נאכט ווען עס איז געווען חושך ואפל און שטיל האבן די באנדער גנבים געתאן זייר ער ארבעת גאר געשיקט און צונגעטן דער רענץלאך ואס האבן געהאט געלט און געמאכט פלייטה. דערויל האט איינער באמערכט ווי עס איז געשען די גנבה און אלע פון קרטשטמע האבן זיך אונגעט אבער עס איז שון געווען צו שפערט, די געשיקט גנבים האבן אליעם גענווען! ר' שלמה איז געווען געלט נאר אויף די סחורה ואס ער האט צווראכן אבער נישט איז זיין געלט נאר אויף די סחורה ואס ער געקויפט פאר זיין זיך ר' רבין ואס איז געלען און די רענץלי פון זיין געלט.

אינדרפרי' זענען די אלע סוחרים גענאגען צו די פאליצי' ואס האבן אליעם אראפגעשרובילן אבער זיך האבן געאגט או דא רעדט זיך ווען גנבים מומחים ואס די פאליצי' זוכט זיך שון א' לאנגען ציטט, אבער אויב' מען וועט זי' טרעפען וועט מען יעדן לאון וויסן, פארשטייט זיך או די סוחרים האבן געמווט אלע אהימפערן. ר' שלמה האט געהרט און געלט בי' זיך אבער נישט גענוג אויפ' צו פאון קיין פרימישלאן, האט ער מהליך געווען ער וועט גין צופים ביין ערשותר גויסע שטאט. ר' שלמה פרענט ואו איז דער של און ער איז אריין אין של און זוכט אויף די חנכת אורחים שטיבל צו עפם עסן און אפרהען.

הווצה לאוד עיי' "עלם הספרים" דהמרבז דעלטמי לספרים שאינם ברגמץ' ולספרים עתקים וכחבי יד - צו פארקוףן

מן אברם פון טרייסק מיט דעם ברכה און זעלטגען שיגע מצב פון גראדייסק \$6000 ערשותר דורך שוננת העמקים פון טשערקאמ און הארגנטינאייפל \$1000 ספר זוחר הרקע באלאנט צו ר' ישע' מקערעסטיר, \$15000 ספר יסוד יוסף באלאנט צו ר' שלום אליעזר מראצפארט \$4000, תפילין ואס זענען מיווחם צום קדושת לוי מבארדייטשוב, פרשיות של ראש מיווחם לאדרמור' רהמאטוריוק, גמי' נדה און סדר טהרות מיטן חתימה פון ר' אליעזר פאפו דער פלא ייען \$35000, חומש עם פירוש שם אפרים ותוצאות חיים טשערנאויזן תרי"א \$2000 שווית חת"ם סופר ב' כרכום עם החימות הצדים ממעלין קראקא ר' יעקב הורובי' ור' אליעזר הורובי' \$20000 ספר עם חתימת הרה"ק ר' אביש' מקראלא עם קמיע \$7000 ספר שייך להנאנ' ר' אברהם פאם \$180 הרבה ספרים עם חתימות של צדיקים ספר תל חיים ליסקא שייך להר"ק ר' יהושע הלברשטאם מדאלינה \$1000, ספר מנוחת אשר שלמד בו מרדכי יואל \$1500, ספרTEL חיים וברכה ליסקא עם חתימת ר' חיים בנימין גראם ממונייטש, א' תעודה מיט חתימת הרה"צ מטאש זוקל', א' בריוו פון הרה"ק ר' מרדכי ובנו ר' אברהם די זויהעלע רביס זוקל', בריוו פון סקלונער רב' זוקל' \$2800 בריוו גערשרבן און געהרטט פון הנה"ק מפאפא און פון צעהלים \$1000 א' גمرا פון הנאנ' ר' שלמה הימאן זיל' 5 כרכים משנה ברורה עם עוד ספר מיט מונה בת"י געקויפט פון חפין חיים אלין \$3000 ספר גנורת אריה מונה עיי' חפין חיים \$400

4403 16 Ave Brooklyn, NY 11204 USA 718 438 8414 718 633 5500 T/f Hours are 11-7:30 Fri till 1:30,